

**EESTI NÕUKOGUDE SOTSIALISTLIKU VABARIIGI
ÜLEMNÕUKOGU JA VALITSUSE
TEATAJA**

15. august 1989

Nr. 26 [904]

24. aastakäik

SISUKORD

I

Eesti NSV Ülemnõukogu poolt vastuvõetud seadused ja otsused

(Eesti NSV Ülemnõukogu üheteistkümnenda koosseisu
kaheteistkümnnes istungjärk)

346. Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi kohalike rahvasaadikute nõukogude valimisseadus.
347. Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi seadus muudatuste ja täienduste tegemise kohta Eesti NSV konstitutsioonis (põhiseaduses).
348. Eesti NSV Ülemnõukogu otsus haldusreformi läbiviimisest Eesti NSV-s.
349. Eesti NSV Ülemnõukogu otsus rahvasaadikute A. Linnasmäe, A. Mölder ja P. Tarre arupärimise kohta maaelu arengut takistavate probleemide ning R. Kaidla arupärimise kohta põllumajandusehituse ehitusmaterjalidega kindlustamise osas.
350. Eesti NSV Ülemnõukogu otsus rahvasaadikute A. Holdblomi, K. Kauri, H.-M. Koppeli, T. Liseiskaja, E. Põderi ja M. Saarela arupärimise kohta Viljandi puhastusseadmete ehitamisest.
351. Eesti NSV Ülemnõukogu otsus Eesti NSV kohalike rahvasaadikute nõukogude valimise määramise kohta.
352. Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi Ülemnõukogu avaldus.

I

Eesti NSV Ülemnõukogu poolt vastuvõetud seadused ja otsused

(Eesti NSV Ülemnõukogu üheteistkümnenda koosseisu kaheteistkümnnes istungjärk)

EESTI NÕUKOGUDE SOTSIALISTLIKU VABARIIGI**346 Kohalike rahvasaadikute nõukogude valimisseadus**

I osa

ÜLDSÄTTED**§ 1. Valimissüsteemi alused**

Kohalike rahvasaadikute nõukogude saadikuid valivad ühe või mitmemandaadilistes valimisringkondades Eesti NSV kodanikud üldise, ühetaolise ja otsese valimisõiguse alusel salajasel hääletusel.

§ 2. Üldine valimisõigus

(1) Õigus valida on Eesti NSV kodanikel, kes on saanud 18-aastaseks ja elanud valitava rahvasaadikute nõukogu territooriumil vähemalt 2 viimast või Eesti NSV-s kokku 5 aastat.

(2) Eesti NSV kodanik valib ainult oma elukohajärgses valimisringkonnas.

(3) Rahvasaadikuks võib kandideerida iga vähemalt 18-aastane Eesti NSV kodanik, kes on valitava rahvasaadikute nõukogu territooriumil elanud vähemalt 5 viimast või Eesti NSV-s kokku 10 aastat.

(4) Valimisest ei võta osa psüühiliselt haiged kodanikud, kelle kohus on seadusega kehtestatud korras tunnistanud teovõimetuks, samuti kodanikud, kes on kohtu poolt süüdi mõistetud ja kannavad karistust vabaduskaotuskohas või kes kohtu otsuse kohaselt viibivad sundraviasutuses.

(5) Eesti NSV kodaniku valimisõiguse mis tahes otsene või kaudne piiramine on keelatud alustel, mida ei ole nimetatud käesoleva paragrahvi esimeses, teises, kolmandas ja neljandas lõikes.

§ 3. Ühetaoline valimisõigus

Iga kohaliku rahvasaadikute nõukogu valimisel on valijal üks hääl, valijad võtavad valimisest osa võrdsel alusel.

§ 4. Otsene valimisõigus

Kodanikud valivad rahvasaadikuid vahetult.

§ 5. Salajane hääletamine

Hääletamine rahvasaadikute valimisel on salajane. Igasugune kontroll valijate tahteavalduse üle ei ole lubatud.

§ 6. Valimise läbiviimine valimiskomisjonide poolt

Valimise läbiviimise tagavad valimiskomisjonid, mis moodustatakse töökollektiivide, saadikukandidaatide ülesseadmise õigust omavate ühiskondlike organisatsioonide ja ühiskondlike liikumiste ning valijate elukohajärgsete koosolekute esindajaist.

§ 7. Kohaliku rahvasaadikute nõukogu saadiku staatuse ja ameti- seisundi ühitamatus

Rajooni või vabariikliku alluvusega linna rahvasaadikute nõukogu poolt ametisse nimetatud isikud, välja arvatud nende nõukogude täitevkomiteede esimehed, ei või olla selle nõukogu saadikud. Nende isikute saadikuks valimise korral tuleb neil vabastada oma ametikoht.

§ 8. Väeosade territooriumil elavate sõjaväelaste osavõtt valimistest

(1) Väeosade territooriumil elavad sõjaväelased ja nende perekonnaliikmed võivad valida ühe rahvasaadiku Eesti NSV selle rajooni või vabariikliku alluvusega linna rahvasaadikute nõukogusse, mille territooriumil nad elavad, väeosades moodustatava valimisringkonna kaudu, kui selle moodustamiseks on küllaldaselt valijaid.

Väeosades valimisringkonna moodustamiseks teevad väeosade komandörid ühise ettepaneku vastava rahvasaadikute nõukogu täitevkomiteele hiljemalt 10. päeval pärast valimise määramist.

(2) Väeosades valimisringkonna ja -jaoskondade ning valimise jaoskonnakomisjonide moodustamine, saadikukandidaatide ülesseadmine ja muud valimisüritused toimuvad käesoleva seadusega kehtestatud tähtsagadel ja korras.

(3) Väeosades valimisringkonna moodustamisel seavad väeosades valijate koosolekud üles oma esindaja valimise rajooni või vabariikliku alluvusega linna valimiskomisjoni.

Esindajad väeosas moodustatavasse valimise jaoskonnakomisjoni seab üles väeosas valijate koosolek. Valimise jaoskonnakomisjoni esimese koosoleku kutsub kokku väeosa komandör.

Saadikukandidaadid väeosades moodustatud valimisringkonnas seatakse üles väeosades valijate koosolekutel käesoleva seaduse nõudeid arvestades.

(4) Väeosades moodustatud valimisjaoskondades võib valimise jaoskonnakomisjon kuulutada hääletamise lõppenuks mis tahes ajal, kui hääletanud on kõik nimekirja kantud valijad.

§ 9. Vastutus valimisseaduse rikkumise eest

Isik, kes takistab vägivalda, pettuse või ähvardusega või muul viisil valijal vabalt teostamast tema õigust valida või olla valitav rahvasaadikuks või tegemast valimiselset agitatsiooni, samuti valimiskomisjoni liige, riigi- või ühiskondliku organi ametiisik ning kodanik, kes on võltsinud valimisdokumente, teadvalt ebaõigesti lugenud hääli, rikkunud hääletamissaladust või mõnel muul viisil rikkunud käesolevat seadust, kannab vastutust seadusega ettenähtud korras.

Vastutusele võetakse ka isik, kes on teadvalt levitanud saadikukandidaadi kohta valet või teisi teda häbistavaid väljamõeldisi, ükskõik millisel viisil alandanud tema au ja väarikust.

II osa

VALIMISE MÄÄRAMINE JA VALIMISRINGKONDADE
MOODUSTAMINE

§ 10. Valimise määramine

(1) Kohalike rahvasaadikute nõukogude korraline valimine toimub iga viie aasta järel.

(2) Kohalike rahvasaadikute nõukogude valimispäeva määrab Eesti NSV Ülemnõukogu hiljemalt neli kuud enne nende nõukogude volituste tähtaja lõppemist.

(3) Eesti NSV Ülemnõukogu võib määrata ennetähtaegse kõigi või üksikute kohalike rahvasaadikute nõukogude valimise.

§ 11. Valimisringkondade moodustamine

(1) Valimisringkonnad moodustatakse ühe- või mitmemandaadilistena.

(2) Mandaatide arvu nõukogus määrab vastav rahvasaadikute nõukogu, mille alusel nõukogu või tema täitevkomitee moodustab hiljemalt kolm kuud enne valimispäeva valimisringkonnad. Uue territoriaalse haldusüksuse rahvasaadikute nõukogu valimisel määrab mandaatide arvu nõukogus ja moodustab valimisringkonnad vastav kõrgema tasandi rahvasaadikute nõukogu või tema täitevkomitee. Seejuures lähtutakse mandaatide arvu järgmistest piirsuurustest: rajooni rahvasaadikute nõukogus 30 kuni 50; vabariikliku alluvusega linna rahvasaadikute nõukogus 20 kuni 50; Tallinna rahvasaadikute nõukogus 80; rajoonilise alluvusega linna, alevi ja küla rahvasaadikute nõukogus 5 kuni 30.

(3) Valimisringkondade piiride määramisel lähtutakse võimalikult võrdsest valijate arvust valimisringkondades ning arvestatakse territooriumi haldusjaotust ja muid iseärasusi.

(4) Teadaande valimisringkondade moodustamise kohta ja nende piiride kirjelduse koos valijate arvuga igas valimisringkonnas avaldab vastava rahvasaadikute nõukogu täitevkomitee hiljemalt 85 päeva enne valimispäeva.

III osa

VALIMISJAOSKONNAD

§ 12. Valimisjaoskondade moodustamine

(1) Hääletamise ning häälte lugemise korraldamiseks kohalike rahvasaadikute nõukogude valimisel jaotatakse rajoonide ja vabariikliku alluvusega linnade territoorium valimisjaoskondadeks. Valimisjaoskondade moodustamisel asub valimisringkond tervikuna ühes valimisjaoskonnas või valimisjaoskond tervikuna ühes valimisringkonnas.

(2) Valimisjaoskondi võidakse moodustada ka valimispäeval sõidus olevatel laevadel. Need valimisjaoskonnad kuuluvad laeva kodusadama valimisringkonda.

§ 13. Valimisjaoskondade moodustamise kord ja normid

(1) Valimisjaoskondi moodustavad rajoonide ja vabariikliku alluvusega linnade rahvasaadikute nõukogud või nende täitevkomiteed. Valimispäeval sõidus olevatel laevadel moodustavad valimisjaoskondi nimetatud rahvasaadikute nõukogud või nende täitevkomiteed, kelle territooriumil laeva kodusadam asub.

(2) Valimisjaoskonnad moodustatakse hiljemalt 75 päeva enne valimispäeva. Teadaanne valimisjaoskondade moodustamise ning nende piiride kohta avaldatakse hiljemalt kaks kuud enne valimispäeva vastavas rajooni või linna ajalehes, näidates ära jaoskonnakomisjoni ja hääletamisruumi asukoha. Nimetatud teadaannet korratakse hiljemalt 15 päeva enne valimisi.

(3) Valimisjaoskonnad moodustatakse vähemalt 20 ja mitte rohkem kui 3000 valijaga. Erandjuhtudel võib Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi loal moodustada valimisjaoskondi ka vähem kui 20 või enam kui 3000 valija olemasolu korral.

IV osa

VALIJATE NIMEKIRJAD

§ 14. Valijate nimekirjade koostamine

(1) Kohalike rahvasaadikute nõukogude valimise läbiviimiseks koostab iga valimisjaoskonna valijate nimekirja vastav valimise jaoskonnakomisjon koostöös vastava rahvasaadikute nõukogu täitevkomiteega. Seda tehakse Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi poolt määratud vormi kohaselt kas selleks trükitud plankidel või raaliga. Valijate nimekiri koostatakse valimisjaoskonna valijate kohta olemasolevate andmete alusel; nende õigsust kontrollib vajaduse korral valimise jaoskonnakomisjon aktiivi kaasabil.

(2) Valijate nimekirja koostamise õigsuse eest vastutavad valimise jaoskonnakomisjoni esimees ja sekretär, kes kinnitavad valijate nimekirja õigsust oma allkirjaga valijate nimekirja lõpus.

§ 15. Valijate nimekirja kandmise kord

Valijate nimekirja kantakse kõik valimisõiguslikud Eesti NSV kodanikud, kes valimispäevaks on saanud või sel päeval saavad 18-aastaseks ja kes nimekirja koostamise ajal elavad selle valimisjaoskonna territooriumil.

Valija elukoha kohta vaidluse tekkimisel kantakse valija valijate nimekirja vastavalt sissekirjutusele tema passis.

Valijat võib kanda ainult ühte valijate nimekirja.

§ 16. Valijate nimekirja tutvustamine valijatele ja selles paranduste tegemine

(1) Valijate nimekirja tutvustamine valijatele algab valimise jaoskonnakomisjoni ruumes 15 päeva enne valimispäeva. Iga valija võib valijate nimekirjas vigade avastamisel nõuda valimise jaoskonnakomisjoniilt nende kõrvaldamist. Vead tuleb parandada kohe, kui aga vea parandamiseks on vaja täiendavat kontrolli, siis tuleb seda teha kahe

päeva jooksul ettepaneku esitamisest arvates. Kui paranduse tegemiseks ei ole alust, teatatakse sellest ettepaneku esitajale hiljemalt kahe päeva jooksul. Selle otsuse peale võib kaevata hiljemalt viis päeva enne valimispäeva vastavalt rajooni või vabariikliku alluvusega linna valimiskomisjonile, kes on kohustatud kaebuse läbi vaatama kolme päeva jooksul ning kelle otsus on lõplik. Paranduse valijate nimekirjas teeb vastavalt sellele otsusele valimise jaoskonnakomisjon viivitamatult.

(2) Valijate nimekirjadesse kantud isikuid nimekirjast valimispäeval ei kustutata.

(3) Valijate nimekirjast eksituse tõttu välja jäänud valija kannab valimise jaoskonnakomisjon nimekirja lisasse, millele jaoskonnakomisjoni esimees ja sekretär valimispäeval hääletamise lõpetamisel alla kirjutavad.

V o s a

VALIMISKOMISJONID

§ 17. Valimiskomisjonide süsteem

(1) Kohalike rahvasaadikute nõukogude valimisi valmistavad ette ja viivad läbi:

1. Rajoonide, linnade, alevite ja külade valimiskomisjonid (valimise territoriaalkomisjonid);

2. Valimise jaoskonnakomisjonid.

(2) Valimise territoriaalkomisjonide volituste aeg on viis aastat.

§ 18. Rajoonide, linnade, alevite ja külade valimiskomisjonide moodustamine

(1) Rajoonide, linnade, alevite ja külade valimiskomisjone (valimise territoriaalkomisjone) moodustavad ja nende koosseisus teevad muudatusi vastavad rahvasaadikute nõukogud. Komisjoni koosseisu kuulub 5 kuni 18 (Tallinna vanimise linnakomisjonis kuni 30) liiget.

(2) Valimise territoriaalkomisjonid moodustatakse hiljemalt kolm kuud enne valimispäeva. Esindajaid rajoonide ja vabariikliku alluvusega linnade valimiskomisjonidesse seavad üles nende territooriumil asuvad töökollektiivid või nende nõukogud ja töökollektiivide allüksused ning saadikukandidaatide ülesseadmise õigust omavate ühiskondlike organisatsioonide ja ühiskondlike liikumiste rajooni- või linnaorganid. Esindajaid rajoonilise alluvusega linnade, alevite ja külade valimiskomisjonidesse seavad üles nende territooriumil asuvad töökollektiivid või nende nõukogud ja töökollektiivide allüksused ning saadikukandidaatide ülesseadmise õigust omavate ühiskondlike organisatsioonide ja ühiskondlike liikumiste aigorganisatsioonid.

§ 19. Valimise territoriaalkomisjonide volitused

(1) Valimise territoriaalkomisjon:

1. Kontrollib käesoleva seaduse täitmist vastava rajooni, linna, alevi ja külanõukogu territooriumil;

2. Kuulab valimise jaoskonnakomisjonide, riigi- ja ühiskondlike organite, ettevõtete, asutuste ja organisatsioonide informatsiooni valimise korraldamise küsimuses;

3. Otsustab valimise materiaal-tehnilise kindlustamise küsimusi Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi poolt eraldatud summade piires;

4. Peab arvestust vastavasse rahvasaadikute nõukogusse ülesseatud saadikukandidaatide kohta;

5. Registreerib vastavasse rahvasaadikute nõukogusse ülesseatud saadikukandidaadid ja nende usaldusmehed ning annab neile vastavad tõendid;

6. Korraldab saadikukandidaatide ülesseadmist nendes valimisringkondades, kus seda 5 päeva enne ülesseadmise lõppemist ei ole tehtud;

7. Kinnitab valimisedelite teksti ning tagab valimisedelite valmistamise ja nendega valimise jaoskonnakomisjonide varustamise;

8. Kontrollib valimise läbiviimise õigsust, teeb kindlaks saadikute valimise tulemused vastavasse rahvasaadikute nõukogusse ja registreerib valitud saadikud, avaldab valitud saadikute nimekirja;

9. Teeb ettepanekud vastavasse rahvasaadikute nõukogusse valitud isikute saadikuvolituste tunnustamiseks ja lõpetamiseks;

10. Korraldab kordus- ja asendusvalimisi;

11. Täidab muid volitusi vastavalt käesolevale seadusele.

(2) Rajooni ja vabariikliku alluvusega linna valimiskomisjon lisaks 1. lõikes toodud volitustele:

1. Moodustab valimise jaoskonnakomisjonid ja teeb nende koosseisus muudatusi, suunab nende tegevust;

2. Vaatab läbi avaldused ja kaebused valimise jaoskonnakomisjonide otsuste ja tegevuse peale ning teeb nende kohta otsused.

§ 20. Valimise jaoskonnakomisjonide moodustamine

(1) Valimise jaoskonnakomisjonid moodustab vastav rajooni või vabariikliku alluvusega linna valimiskomisjon hiljemalt 45 päeva enne valimispäeva. Komisjoni koosseisu kuulub 3 kuni 15 liiget.

(2) Esindajaid valimise jaoskonnakomisjonide koosseisu seavad üles vastava rajooni või vabariikliku alluvusega linna territooriumil asuvad töökollektiivid või nende nõukogud ja töökollektiivide allüksused, saadikukandidaatide ülesseadmise õigust omavate ühiskondlike organisatsioonide ja ühiskondlike liikumiste rajooni- või linnaorganid ja aigorganisatsioonid ning valijate elukohajärgsed koosolekud.

§ 21. Valimise jaoskonnakomisjonide volitused

(1) Valimise jaoskonnakomisjon:

1. Koostab valijate nimekirja;

2. Tagab valijatele võimaluse valijate nimekirjaga tutvumiseks; võtab vastu ja vaatab läbi ettepanekud valijate nimekirjas paranduste tegemiseks; teeb vajalikud parandused valijate nimekirjas;

3. Teeb valijatele teatavaks jaoskonnakomisjoni asukoha ja tööaja, valimispäeva ja hääletamise koha;

4. Võtab enne valimispäeva vastu valimispäeval äraolevatelt valijalt valimisedeleid suletud ümbrikus;

5. Tagab hääletusruumi ja valimiskastide ettevalmistamise;

6. Korraldab valimispäeval hääletamist;

7. Loeb valimisjaoskonnas antud hääled;

8. Vaatab läbi valimise ettevalmistamise ja hääletamise korraldamisega seotud avaldused ja kaebused ning võtab nende kohta vastu otsused;

9. Täidab muid volitusi vastavalt käesolevale seadusele.

(2) Valimise jaoskonnakomisjoni volitused lõpevad valitud rahva-saadikute volituste tunnustamisega.

§ 22. Valimiskomisjonide töökorraldus

(1) Valimiskomisjoni esimees, esimehe asetäitja ja sekretär valitakse komisjoni koosolekul. Komisjon, kus on vähem kui 5 liiget, valib esimehe ja sekretäri.

(2) Valimiskomisjoni koosolekud kutsub kokku selle esimees ja need on õiguspäevad, kui neist võtab osa vähemalt kaks kolmandikku komisjoni koosseisust.

Valimise jaoskonnakomisjoni esimese koosoleku kutsub kokku vastav valimise territoriaalkomisjon.

Komisjoni otsused võetakse vastu avalikul või salajasel hääletamisel lihthäälteenamusega. Komisjoni liikmetel, kes ei ole nõus komisjoni otsusega, on õigus avaldada eriarvamust, mis lisatakse kirjalikult valimiskomisjoni koosoleku protokollile.

(3) Oma volituste piires vastu võetud valimiskomisjonide otsused on täitmiseks kohustuslikud kõigile riigi- ja ühiskondlikele organitele, ettevõtetele, asutustele ja organisatsioonidele.

(4) Valimise jaoskonnakomisjoni otsuste ja tegevuse peale võib kaevata vastavale rajooni või vabariikliku alluvusega linna valimiskomisjonile; valimise territoriaalkomisjoni otsuste ja tegevuse peale — Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumile.

(5) Üks valimiskomisjoni liige võidakse komisjoni otsuse alusel vabastada valimise korraldamise ajaks töö- või ametikohustuste täitmisest keskmise palga säilitamisega valimise korraldamiseks eraldatavast rahast.

(6) Valimiskomisjoni liikmel ei ole õigust saadikukandidaatide poolt või vastu agiteerida.

§ 23. Muudatuste tegemine valimiskomisjonide koosseisu

Valimiskomisjoni liikme võib kohustuste täitmisest komisjonis vabastada selle komisjoni koosseisu kinnitanud organ tema isikliku avalduse või teda ülesseadnud töökollektiivi, ühiskondliku organisatsiooni, ühiskondliku liikumise või valijate elukohajärgse koosoleku esildise põhjal. Uue esindaja ülesseadmine ja tema kinnitamine komisjoni koosseisu toimub käesoleva seadusega kehtestatud korras.

§ 24. Avalikkus valimiskomisjonide töös

Valimiskomisjonid informeerivad elanikke oma koosolekutest, tehtud otsustest ja korraldatavatest üritustest. Komisjonide istungid on avalikud.

§ 25. Kaasabi valimiskomisjonidele nende volituste täitmisel

(1) Riigi- ja ühiskondlikud organid, ettevõtted, asutused, organisatsioonid ja ametiisikud on kohustatud osutama valimiskomisjonidele kaasabi nende volituste täitmisel ning andma nende tööks vajalikke andmeid ja materjale.

(2) Valimiskomisjonidel on õigus pöörduda valimise korraldamise küsimustes riigi- ja ühiskondlike organite, ettevõtete, asutuste, organisatsioonide ja ametiisikute poole, kes on kohustatud tõstatatud küsimuse läbi vaatama ja andma valimiskomisjonile vastuse hiljemalt kolme päeva jooksul.

VI osa**SAADIKUKANDIDAATIDE ÜLESSEADMINE JA REGISTREERIMINE****§ 26. Saadikukandidaatide ülesseadmine**

(1) Saadikukandidaatide ülesseadmine algab 75 päeva ja lõpeb 45 päeva enne valimispäeva.

(2) Saadikukandidaatide ülesseadmise õigus on Eestimaa Kommunistlikul Parteil, ametiühingutel, kooperatiivsetel organisatsioonidel, Eestimaa Leninlikul Kommunistlikul Noorsooühingul, naisteühendustel, sõja- ja tööveteranide ning teadustöötajate ühendustel ja loomungulistel liitudel, töökollektiividel, samuti seadusega ettenähtud korras registreeritud ühiskondlikel organisatsioonidel ja ühiskondlikel liikumistel, nende moodustatud valimisliitudel, valijate elukohajärgsetel koosolekutel ning kodanikualgatuse korras saadikukandidaatide ülesseadmiseks liitunud valijatel.

(3) Rajoonide ja vabariikliku alluvusega linnade rahvasaadikute nõukogude valimisel võivad saadikukandidaate üles seada valitava rahvasaadikute nõukogu territooriumil asuvate töökollektiivide või nende allüksuste koosolekud, millest võtab osa vähemalt 100 töötajat. Väikesed töökollektiivid võivad saadikukandidaate üles seada ühiselt. Saadikukandidaatide ülesseadmise õigus nende rahvasaadikute nõukogude valimisel on ühiskondlike organisatsioonide ja ühiskondlike liikumiste vastava rajooni, linna või linnarajooni esinduskogudel (konverentsidel, volikogudel, pleenumitel), samuti ühiskondlike organisatsioonide ja ühiskondlike liikumiste rajooni, linna või linnarajooni esindusorganite poolt kokku kutsutud koosolekutel, kui neist koosolekutest võtab osa vähemalt 100 selle organisatsiooni liiget või liikumises osalejat.

(4) Rajoonilise alluvusega linnade, alevite ja külade rahvasaadikute nõukogude valimisel on saadikukandidaatide ülesseadmise õigus valitava rahvasaadikute nõukogu territooriumil asuvate töökollektiivide või nende allüksuste koosolekutel, kui nendest koosolekutest võtab osa vähemalt 50 selle töökollektiivi töötajat. Väikesed töökollektiivid võivad saadikukandidaate üles seada ühiselt. Saadikukandidaatide ülesseadmise õigus nende rahvasaadikute nõukogude valimisel on samuti ühiskondlike organisatsioonide algorganisatsioonide ja ühiskondlike liikumiste tugirühmade koosolekutel, kui nendest koosolekutest võtab osa vähemalt 50 selle algorganisatsiooni või tugirühma liiget; valijate elukohajärgsetel koosolekutel, kui nendest võtab osa vähemalt 50 valijat.

(5) Saadikukandidaadi ülesseadmist võib algatada valitava nõukogu iga valija (sealhulgas esitada iseenda kandidatuuri).

(6) Saadikukandidaadi ülesseadmine vormistatakse Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi poolt kehtestatud vormi kohase töökollektiivi või selle allüksuse, ühiskondliku organisatsiooni, ühiskondliku liikumise või valijate elukohajärgse koosoleku protokollina. Kodanikualgatuse korras saadikukandidaadi ülesseadmine vormistatakse Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi poolt kehtestatud vormi kohase esildisena.

(7) Saadikukandidaat loetakse ülesseatuks, kui tema ülesseadmise poolt hääletas üle poole koosolekust osavõtjatest või esinduskogu koosseisust, kodanikualgatuse korras saadikukandidaadi ülesseadmisel aga siis, kui tema ülesseadmise poolt andis vormikohasele esildisele oma allkirja rajooni või vabariikliku alluvusega linna rahvasaadikute nõukogu valimisel 50 ja rajoonilise alluvusega linna, alevi või küla rahvasaadikute nõukogu valimisel 25 vastava rahvasaadikute nõukogu valijat.

(8) Saadikukandidaadi ülesseadmisel kodanikualgatuse korras korraldab valijate toetusallkirjade kogumist ja allkirjade õigsuse eest vastutab valijate esindaja, kelleks võib olla saadikukandidaadi ülesseadmist algatanud kodanik.

(9) Saadikukandidaadi ülesseadmisel kodanikualgatuse korras kontrollib valija allkirja õigsust pärast saadikukandidaatide ülesseadmise tähtaja lõppu valimise territoriaalkomisjon omal algatusel või kirjaliku kaebuse põhjal, mille on esitanud vastavas valimisringkonnas kandideerivad saadikukandidaadid, neid saadikukandidaadiks ülesseadnud valijate esindajad või nende saadikukandidaatide usaldusmehed. Kui allkirja väidetav omanik seda omaks ei tunnista, allkiri tühistatakse.

(10) Töökollektiivi või selle allüksuse koosoleku, ühiskondliku organisatsiooni või ühiskondliku liikumise esinduskogu või koosoleku ning valijate elukohajärgse koosoleku protokoll esitatakse vastavale valimise territoriaalkomisjonile 3 päeva jooksul pärast saadikukandidaadi ülesseadmist.

Kodanikualgatuse korras saadikukandidaadi ülesseadmisel esitatakse esildis ülesseadmise kohta vastavale valimise territoriaalkomisjonile hiljemalt ülesseadmise tähtaja lõpuks.

(11) Protokoll või esildise valimise territoriaalkomisjonile esitamisel kontrollib dokumenti vastuvõttev komisjoni liige selle vastavust kehtestatud vorminõuetele. Nende nõuete rikkumise avastamisel antakse ülesseadjale ilmnenu vigade parandamiseks 72 tundi. Kui valimiskomisjoni poolt vastuvõetud dokumentides leitakse vormistamisvigu hiljem, loetakse ülesseadmisdokumendid kehtivaiks.

(12) Valimise territoriaalkomisjonile laekunud protokollide ja esildiste arusel koostab komisjon ülesseatud saadikukandidaatide pidevalt täiendatavad nimestikud, millega võimaldab tutvuda kõigil soovijail.

§ 27. Nõusolek saadikukandidaadina kandideerimiseks

(1) Saadikukandidaadiks ülesseatud isik annab kirjaliku nõusoleku kandideerimiseks vastavale valimise territoriaalkomisjonile hiljemalt registreerimise tähtaja alguseks. Nõusolekuavalduses peab saadikukandidaat täpselt märkima, millises valimisringkonnas ta on nõus kandidee-

rima ning kui kaua ta on elanud vastava rahvasaadikute nõukogu territooriumil või Eesti NSV-s. Nimetatud elamise aja tõendamise kohustus lasub saadikukandidaadil.

(2) Eesti NSV kodanik ei või olla üheaegselt enam kui kahe rahvasaadikute nõukogu saadik. Ta ei või kandideerida üheaegselt enam kui kahte rahvasaadikute nõukogusse. Saadikukandidaat ei või anda nõusolekut kandideerimiseks ühte rahvasaadikute nõukogusse enam kui ühes valimisringkonnas.

(3) Kui ülesseatud saadikukandidaat pole nõusolekuavaldust vastavale valimiskomisjonile tähtjaks esitanud või kui ta on kandideerimast loobunud, kustutatakse tema nimi valimiskomisjoni poolt peetavast ülesseatud saadikukandidaatide nimekirjast.

§ 28. Saadikukandidaadi loobumine kandideerimast

Registreeritud saadikukandidaadil on õigus kandideerimast loobuda, kuid mitte hiljem kui 20 päeva enne valimispäeva, pöördudes sellekohase kirjaliku avaldusega vastava valimise territoriaalkomisjoni poole ning teatades sellest ülesseadjale.

§ 29. Täiendavalt saadikukandidaatide ülesseadmine

(1) Kui ülesseatud saadikukandidaatide arv osutub võrdseks mandaatide arvuga või on saadikukandidaat välja langenud pärast saadikukandidaatide registreerimise tähtaja lõppemist ja järelejäänud kandidaatide arv ei ületa valimisringkonnas mandaatide arvu, pöördub vastav valimise territoriaalkomisjon valijate poole ettepanekuga seada üles uusi saadikukandidaate. Kui saadikukandidaat langeb välja vähem kui 15 päeva enne valimispäeva ja järelejäänud kandidaatide arv ei ületa valimisringkonnas mandaatide arvu, määrab vastav valimise territoriaalkomisjon täiendavalt saadikukandidaatide ülesseadmise ja registreerimise uued tähtjad ning viib läbi valimised selles valimisringkonnas hiljemalt kuu aja jooksul pärast üldist valimispäeva.

(2) Täiendavalt saadikukandidaatide ülesseadmine toimub käesoleva seadusega kehtestatud korras.

§ 30. Saadikukandidaatide registreerimine

(1) Ülesseatud saadikukandidaadi registreerimiseks on nõutavad vormikohane protokoll või esildis ülesseadmise kohta ning saadikukandidaadi kirjalik nõusolekuavaldus kandideerimiseks.

(2) Saadikukandidaatide registreerib vastav valimise territoriaalkomisjon. Saadikukandidaatide registreerimine algab 40 päeva ja lõpeb 30 päeva enne valimispäeva.

(3) Vastav valimise territoriaalkomisjon ei või keelduda ülesseatud saadikukandidaadi registreerimisest, kui saadikukandidaat on üles seatud käesoleva seaduse nõuete kohaselt või kui puudused ülesseadmisdokumentides jõuti kõrvaldada nõutud aja jooksul. Registreerimisest keeldumise peale võib kolme päeva jooksul kaevata Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumile, kelle kahe päeva jooksul vastuvõetud otsus on lõplik ja vastavale valimise territoriaalkomisjonile kohustuslik.

(4) Käesoleva seaduse rikkumise avastamisel võib saadikukandidaadi registreerimise tühistada vaid saadikukandidaadi registreerinud valimise territoriaalkomisjon. Selle otsuse peale võib kaevata Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumile, kelle kahe päeva jooksul tehtud otsus on lõplik.

(5) Igale registreeritud saadikukandidaadile annab vastav valimise territoriaalkomisjon sellekohase tõendi.

(6) Valimise territoriaalkomisjon avalikustab hiljemalt kolmandal päeval pärast registreerimistähtaaja lõppu andmed registreeritud saadikukandidaatide kohta, näidates ära iga saadikukandidaadi ees- ja perekonnanime, sünniaasta, ametikoha (tegevusala), töö- ja elukoha ning vastava rahvasaadikute nõukogu territooriumil või Eesti NSV-s elamise aja.

(7) Saadikukandidaadiks ülesseatud isik, kes kuulub selle rahvasaadikute nõukogu valimise territoriaalkomisjoni või jaoskonnakomisjoni, mille saadikukandidaadiks ta on üles seatud, vabastatakse kohustest komisjonis alates tema saadikukandidaadiks registreerimise hetkest.

§ 31. Valimisedel

(1) Valimisedelid trükitakse eraldi eesti ja vene keeles vastava valimise territoriaalkomisjoni korraldamisel. Valimisedelid antakse valimise jaoskonnakomisjonile üle hiljemalt 15 päeva enne valimispäeva.

(2) Eestikeelsele valimisedelile märgitakse saadikukandidaatide ees- ja perekonnanimed, venekeelsele valimisedelile märgitakse saadikukandidaatide perekonna-, ees- ja isanimed.

(3) Registreeritud saadikukandidaadid kantakse valimisedelile tähes- tikulises järjekorras.

VII o s a

SAADIKUKANDIDAADI TEGEVUSE PÕHITAGATISED

§ 32. Saadikukandidaadi õigus esineda koosolekutel, kasutada massi- teabevahendeid, saada informatsiooni

(1) Pärast registreerimist valimise territoriaalkomisjoni poolt luuakse saadikukandidaadile võimalused valimiselsetel koosolekutel, nõupidamistel, istungitel, ajakirjanduses ja kohalikus raadios esinemiseks.

(2) Riigi- ja ühiskondlikud organid ning ettevõtete, asutuste ja organisatsioonide juhid on kohustatud abistama saadikukandidaati valijatega kohtumiste korraldamisel ning vajalike teatme- ja infomaterjalide saamisel.

§ 33. Saadikukandidaadi usaldusmehed

(1) Saadikukandidaadil võib olla kuni viis usaldusmeest, kes pärast nende registreerimist vastava valimise territoriaalkomisjoni poolt aitavad saadikukandidaadil läbi viia valimiskampaaniat, esindavad tema huve suhetes riigi- ja ühiskondlike organitega, valijate ja valimiskomisjonidega.

(2) Saadikukandidaat nimetab usaldusmehed oma äranägemisel ja teatab neist registreerimiseks valimiste territoriaalkomisjonile. Pärast usaldusmeeste registreerimist annab valimiskomisjon neile tõendi.

(3) Usaldusmees ei või olla selle rahvasaadikute nõukogu valimise territoriaalkomisjoni või jaoskonnakomisjoni liige, kes korraldab ja viib läbi tema poolt esindatava saadikukandidaadi valimised.

§ 34. Valimiseelne agitatsioon

(1) Eesti NSV kodanikele, töökollektiividele, ühiskondlikele organisatsioonidele ja ühiskondlikele liikumistele tagatakse saadikukandidaatide poliitiliste, tööalaste ja isiklike omaduste vaba ja igakülgne arutamine, samuti õigus agitatsiooniks koosolekutel, trükisõnas, televisioonis ja raadios.

(2) Valimiskomisjonid korraldavad saadikukandidaatide ülesseadjatele vastava sisseseadega ruumide andmist koosolekute ja miitingute pidamiseks, samuti võimaluste loomist valimiseelse agitatsiooni tegemiseks massiteabevahendites.

(3) Saadikukandidaadid korraldavad kohtumisi oma valijatega neile sobivas vormis. Valijate koosolekuid korraldavad saadikukandidaadi usaldusmehed koos vastava rahvasaadikute nõukogu täitevkomiteega, töökollektiivide, ühiskondlike organisatsioonide ja ühiskondlike liikumistega. Koosolekute ja kohtumiste ajast ja kohast teatatakse valimiskomisjonile ja valijatele aegsasti.

(4) Agitatsioon valimise päeval ei ole lubatud, välja arvatud varem ülespandud trükised väljaspool hääletamisruumi.

§ 35. Valimisega seotud kulud

(1) Valimise korraldamiskulud tasutakse Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi määratud riiklike rahaliste vahendite arvel.

(2) Saadikukandidaadi kulutused valimiskampaaniale kompenseeritakse vastava valimise territoriaalkomisjoni poolt Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi määratud ulatuses ja korras. Eesti NSV kodanikud, töökollektiivid, ühiskondlikud organisatsioonid ja ühiskondlikud liikumised võivad valimiseelseks agitatsiooniks kasutada oma vahendeid Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi määratud ulatuses.

(3) Ettevõtted, asutused, organisatsioonid ja riigiorganid annavad valimise korraldamiseks valimiskomisjonide käsutusse tasuta vajalikud ruumid ja sisseseaded.

§ 36. Saadikukandidaadi puutumatus

(1) Saadikukandidaati ei tohi võtta kriminaalvastutusele ega vahistada või tema suhtes kohaldada kohtu korras administratiivkaristust ilma vastava valimise territoriaalkomisjoni nõusolekuta.

(2) Ohu tekkimisel saadikukandidaadi ja tema perekonnaliikmete julgeolekule või vara puutumatusle tagavad õiguskaitseorganid saadikukandidaadi taotlusel vajaliku kaitse.

VIII osa

HÄÄLETAMISE JA VALIMISEST KOKKUVÕTETE TEGEMISE KORD**§ 37. Hääletamise aeg ja koht**

(1) Valimise päeval algab hääletamine kell 7 hommikul ning lõpeb kell 8 õhtul.

(2) Hääletamise ajast ja kohast informeerib valimise jaoskonnakomisjon kõiki valijaid hiljemalt 15 päeva enne valimispäeva.

(3) Valimisjaoskondades, mis on moodustatud valimispäeval sõidus olevatel laevadel või ühendustingimuste tõttu raskesti ligipääsetavatel saartel, võib valimise jaoskonnakomisjon kuulutada hääletamise lõppekuks mis tahes ajal, kui on hääletanud kõik nimekirja kantud valijad.

(4) Valija, kes ajutiselt lahkub oma elukohast pärast valijate nimekirjade tutvustamise algust ja on ära valimispäeval, võib oma elukohajärgselt valimise jaoskonnakomisjonilt nõuda valimissedelid, teha oma otsuse saadikukandidaatide suhtes ja jätta täidetud valimissedelid suletud ümbrikus jaoskonnakomisjonile, kes valimispäeval häälte lugemisel avab ümbriku ja paneb ümbrikus olevad valimissedelid teiste hääletamisest osavõtnud sedelite hulka. Valijate nimekirjas annab valija valimissedelite saamise kohta allkirja.

§ 38. Hääletamine

(1) Igas valimisjaoskonnas hääletatakse selleks eraldatud ruumis, kus peavad olema salajase hääletamise kabiinid, valimissedelite väljandmise koht ja valimiskastid.

(2) Hääletusruumis korra tagamise eest vastutab valimise jaoskonnakomisjon.

(3) Enne hääletamise algust kontrollib valimise jaoskonnakomisjoni esimees komisjoni kõigi liikmete juuresolekul valimiskaste ning plommide või pitseerib need.

(4) Iga valija hääletab isiklikult. Valimissedelid annab valijale valimise jaoskonnakomisjon valijate nimekirja alusel passi või muu isikut tõendava dokumendi esitamisel. Valimissedelite saamise kohta annab valija nimekirjas allkirja.

(5) Eksituse tõttu valijate nimekirjast väljajäänud valijad kantakse isikut ja elukohta tõendava dokumendi alusel valijate nimekirja lissasse.

(6) Erandina võib valimise jaoskonnakomisjon üksikute valijate palvel, kes tervisliku seisundi tõttu või mõnel muul mõjuval põhjusel ei saa isiklikult tulla hääletusruumi, teha vähemalt kahele komisjoni liikmele ülesandeks koos korraldada hääletamine nende valijate viibimise paigas eraldi nende kohta koostatava nimekirja alusel.

§ 39. Valimissedeli täitmise kord

(1) Valija on salajase hääletamise kabiinis üksi ja täidab valimissedeli iseseisvalt. Valijal, kellel ei ole võimalik sedelit iseseisvalt täita, on õigus kutsuda kabiini omal äranägemisel teist isikut, kuid mitte valimiskomisjoni liiget.

(2) Valimisedeli täitmisel valija märgib kandidaatide nimede juures olevatesse tühjadesse lahtritesse numbrid järgmiselt: numbriga «1» oma esimesena eelistatud kandidaadi; numbriga «2», «3», «4» jne. võib ta märkida ka nende kandidaatide nimed, kellele ta on nõus oma hääle üle kandma tingimusel, kui mandaatide jaotamisel tekib vajadus häälte ülekandmiseks.

(3) Kui valija valimisedeli täitmisel tähelepanematusে তত্ত্ব rikkus oma valimisedeli, on tal õigus pöörduda valimise jaoskonnakomisjoni esimehe või sekretäri poole ja rikutud sedeli komisjonile tagastamisel saada teise valimisedeli.

(4) Valija hääletab sedeli valimiskasti laskmise teel.

§ 40. Häälte lugemine valimisjaoskonnas

(1) Valimise jaoskonnakomisjon loeb hääli iga valimisringkonna ja iga saadikukandidaadi kohta eraldi.

(2) Valimise jaoskonnakomisjon avab valimiskastid pärast hääletamise lõpetamist. Valimiskastide avamine enne hääletamise lõpetamist on keelatud. Enne valimiskastide avamist peab valimise jaoskonnakomisjon üle lugema ja kustutama kõik valijatele välja andmata jäänud valimisedelid. Pärast seda tehakse kindlaks väljaspool hääletusruumi valimiskasti lastud valimisedelite arv.

(3) Valimise jaoskonnakomisjon teeb valijate nimekirja ja selle lisade alusel kindlaks valijate üldarvu valimisringkonnas või -jaoskonnas, samuti sedelid saanud valijate arvu. Valimiskastides olevate ja ajutiselt äraolevate valijate poolt enne valimise päeva täidetud ja jaoskonnakomisjonile jäetud sedelite alusel teeb valimise jaoskonnakomisjon kindlaks hääletamisest osavõtnud valijate üldarvu, iga saadikukandidaadi poolt antud häälte arvu ja kehtetuks tunnistatud valimisedelite arvu.

(4) Kehtetuks tunnistatakse valimisedelid, mis ei ole Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi poolt kehtestatud vormi kohased või kus on jäetud märgistamata kandidaat numbriga «1» või on märgistatud numbriga «1» kaks või enam kandidaati või on kandidaat üheaegselt märgistatud numbriga «1» ja mõne teise numbriga. Kahtluse korral otsustab valimisedeli kehtivuse küsimuse valimise jaoskonnakomisjon hääletamise teel.

(5) Häälte lugemise tulemused vaadatakse läbi valimise jaoskonnakomisjoni koosolekul ja kantakse protokollile, mis koostatakse eraldi iga valimisringkonna kohta. Protokollile kirjutavad alla komisjoni esimees, esimehe asetäitja, sekretär ja liikmed ning see saadetakse otsekohe vastavale valimise territoriaalkomisjonile. Protokollile lisatakse komisjoni liikmete eriarvamused, komisjonile tulnud avaldused ja kaebused hääletamise käigus või häälte lugemisel esinenud rikkumiste kohta ning akt, mis on koostatud valimiskastil oleva plommi või pitseri kahjustuse korral.

(6) Häälte lugemine on avalik.

§ 41. Valimistulemuste kindlakstegemine valimisringkonnas

(1) Valimistulemused valimisringkonnas teeb kindlaks vastav valimise territoriaalkomisjon üksiku ülekantava hääle meetodil.

(2) Valimise territoriaalkomisjonid võivad valimise jaoskonnakomisjonide liikmeist moodustada töögrupe valimisringkonniti valimistulemuste kindlakstegemiseks.

(3) Valimine tunnistatakse valimisringkonnas mittetoimunuks, kui hääletamisest võttis osa alla poole valijate nimekirjadesse kantud valijatest, samuti seoses saadikukandidaadi surmaga, kui järelejäänud kandidaatide arv ei ületa valimisringkonnas mandaatide arvu.

(4) Valimistulemused tehakse kindlaks valimise territoriaalkomisjoni koosseikul ja kantakse protokollile, millele kirjutavad alla valimiskomisjoni esimees, esimehe asetäitja, sekretär ja liikmed. Protokollile lisatakse komisjoni liikmete eriarvamused, komisjonile tulnud avaldused ja kaebused hääletamise käigus, häälte lugemisel või valimise tulemuste kindlakstegemisel esinenud rikkumiste kohta.

(5) Valimistulemuste kindlakstegemine on avalik.

§ 42. Saadikute registreerimine, Valimistulemuste avaldamine

(1) Valimise territoriaalkomisjonid teevad valimistulemuste alusel kokkuvõtte vastava rahvasaadikute nõukogu valimisest ning registreerivad valitud saadikud.

(2) Valimise territoriaalkomisjon võib keelduda saadiku registreerimisest ja tunnistada valimise kehtetuks, kui selle käigus, häälte lugemisel või valimistulemuste kindlakstegemisel rikuti käesolevat seadust.

(3) Teadaande rahvasaadikute nõukogu valimise tulemuste kohta ning valitud saadikute nimekirja avaldab vastav valimise territoriaalkomisjon hiljemalt viiendal päeval pärast valimispäeva.

IX osa

KORDUS- JA ASENDUSVALIMINE

§ 43. Kordusvalimine

(1) Kui valimine valimisringkonnas tunnistati mittetoimunuks või kehtetuks, toimub kordusvalimine. Selle korraldamise otsustab Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidium. Seejuures pöördub ta vajadusel vastava valimise territoriaalkomisjoni poole ettepanekuga kinnitada selle valimisringkonna valimise jaoskonnakomisjonid ues koosseisus.

(2) Kordusvalimine viiakse läbi käesoleva seaduse nõudeid järgides 45 päeva jooksul. Selleks moodustatakse valimise jaoskonnakomisjonid hiljemalt 40 päeva, saadikukandidaatide ülesseadmine algab 45 ja lõpeb 30 päeva, nende registreerimine algab 25 ja lõpeb 15 päeva ning valijate nimekirjade tutvustamine valijatele algab 10 päeva enne valimispäeva. Hääletatakse samades valimisjaoskondades ja samade valijate nimekirjade põhjal, mis olid koostatud üldvalimise läbiviimiseks.

§ 44. Asendusvalimine

(1) Kui rahvasaadikute nõukogu tunnistab mõne nõukogu saadiku volitused kehtetuks, samuti kui rahvasaadik langeb välja rahvasaadikute volituste tähtaja kestel, korraldab vastav valimise territoriaalkomisjon selles valimisringkonnas asendusvalimise. Asendusvalimine

korraldatakse iga aasta märtsi kolmandal pühapäeval vastavalt käesolevale seadusele. Asendusvalimine viiakse läbi 45 päeva jooksul. Seejuures moodustatakse valimise jaoskonnakomisjonid hiljemalt 40 päeva, saadikukandidaatide ülesseadmine algab 45 päeva ja lõpeb 30 päeva, saadikukandidaatide registreerimine algab 25 päeva ja lõpeb 15 päeva ning valijate nimekirjade tutvustamine valijatele algab 10 päeva enne valimispäeva.

(2) Üks valimise jaoskonnakomisjoni liige võidakse komisjoni otsuse alusel vabastada kordus- või asendusvalimise ettevalmistamise ja läbiviimise ajaks töö- või ametikohustuste täitmisest 20 kalendripäevaks keskmise paiga säilitamisega valimise korraldamiseks eraldatavast rahast.

X o s a

LÕPPSÄTTED

§ 45. Saadikuks valimise tõend

(1) Viis päeva pärast registreeritud saadikute nimekirja avaldamist, kordus- ja asendusvalimise korral aga pärast teadaande avaldamist valimise tulemuste kohta valimisringkonnas annab vastav valimiskomisjon valitud saadikule tõendi tema valimise kohta.

(2) Pärast valimise territoriaalkomisjoni ettepanekul saadiku volituste tunnustamist vastava rahvasaadikute nõukogu poolt asendatakse saadikuks valimise tõend saadikutunnistusega.

§ 46. Valimisdokumentide vormid, valimiskastide ja -pitsatite näidised

Kõigi valimisdokumentide vormid ja nende hoidmise korra, valimiskastide ja -pitsatite näidised määrab kindlaks Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidium.

Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi esimees A. RÜUTEL

Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi sekretär A. ALMANN

Tallinn, 8. augustil 1989.

EESTI NÕUKOGUDE SOTSIALISTLIKU VABARIIGI SEADUS

347 Muudatuste ja täienduste tegemise kohta Eesti NSV konstitutsioonis (põhiseaduses)

Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi Ülemnõukogu otsustab:
Teha Eesti NSV konstitutsioonis (põhiseaduses) järgmised muudatused ja täiendused:

§ 1. Muuta Eesti NSV konstitutsiooni § 79 lõiked 2 ja 3 ning kehtestada need järgmises sõnastuses: «Kohalike rahvasaadikute nõukogude volituste tähtaeg on viis aastat.

Rahvasaadikute nõukogude valimine määratakse hiljemalt neli kuud enne vastavate nõukogude volituste tähtaja lõppemist.»

§ 2. Muuta Eesti NSV konstitutsiooni § 84 ja kehtestada see järgmises sõnastuses: «Saadikute valimine kõigisse rahvasaadikute nõukogudesse toimub ühemandaadilistes või mitmemandaadilistes valimisringkondades üldise, ühetaolise ja otsese valimisõiguse alusel salajasel hääletusel.»

§ 3. Muuta Eesti NSV konstitutsiooni § 85 ja kehtestada see järgmises sõnastuses: «Saadikute valimine on üldine: õigus valida ja olla valitud on Eesti NSV kodanikel, kes on saanud 18-aastaseks ja on seaduses ettenähtud aja elanud valitava rahvasaadikute nõukogu territooriumil või Eesti NSV-s.

Sõjaväelased osalevad valimisel Eesti NSV seadustega määratud korras.

Valimisest ei võta osa psüühiliselt haiged kodanikud, kelle kohus on seadusega kehtestatud korras tunnistanud teovõimetuks, samuti kodanikud, kes on kohtu poolt süüdi mõistetud ja kannavad karistust vabaduskaotuskohas või kes kohtu otsuse kohaselt viibivad sundraviasutuses.»

§ 4. Muuta Eesti NSV konstitutsiooni § 89 ja kehtestada see järgmises sõnastuses: «Saadikukandidaatide ülesseadmise õigus on Eestimaa Kommunistlikul Parteil, ametiühingutel, kooperatiivsetel organisatsioonidel, Eestimaa Leninlikul Kommunistlikul Noorsooühingul, naisteühendustel, sõja- ja tööveteranide ning teadustöötajate ühendustel ja loominguulistel liitudel, töökollektiividel, samuti seadusega ettenähtud korras registreeritud ühiskondlikel organisatsioonidel ja ühiskondlikel liikumistel, nende moodustatud valimisliitudel, valijate elukohajärgsetel koosolekutel ning kodanikualgatuse korras saadikukandidaatide ülesseadmiseks liitunud valijatel.

Eesti NSV kodanikele, töökollektiividele, ühiskondlikele organisatsioonidele ja ühiskondlikele liikumistele tagatakse saadikukandidaatide poliitiliste, tööalaste ja isiklike omaduste vaba ja igakülgne arutamine, samuti õigus agitatsiooniks koosolekutel, trükisõnas, televisioonis ja raadios.

Rahvasaadikute nõukogude valimine toimub riigi kulul. Seadusega ettenähtud korras võivad Eesti NSV kodanikud, töökollektiivid, ühiskondlikud organisatsioonid ja ühiskondlikud liikumised kasutada oma vahendeid valimiseelseks agitatsiooniks.

§ 5. Muuta Eesti NSV konstitutsiooni § 90 ja kehtestada see järgmises sõnastuses: «Eesti NSV kodanik ei või olla üheaegselt enam kui kahe rahvasaadikute nõukogu saadik ning ei või kandideerida üheaegselt enam kui kahte rahvasaadikute nõukogusse. Saadikukandidaat ei või anda nõusolekut kandideerimiseks ühte rahvasaadikute nõukogusse enam kui ühes valimisringkonnas.

Rahvasaadikute nõukogude valimise läbiviimise tagavad valimiskomisjonid, mis moodustatakse töökollektiivide, saadikukandidaatide ülesseadmise õigust omavate ühiskondlike organisatsioonide ja ühiskondlike liikumiste ning valijate elukohajärgsete koosolekute esindajaist.

Eesti NSV rahvasaadikute nõukogude valimise kord määratakse Eesti NSV seadustega.»

§ 6. Eesti NSV konstitutsiooni §-s 108 p. 1 eestikeelses tekstis asendada sõna «valimised» sõnaga «valimise».

Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi esimees A. RÜUTEL

Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi sekretär A. ALMANN

EESTI NSV ÜLEMNÕUKOGU OTSUS

348 Haldusreformi läbiviimisest Eesti NSV-s

Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi Ülemnõukogu otsustab:

1. Lähtudes IME koondkontseptsioonist ja Eesti NSV seadusest «Eesti NSV isemajandamise alused» ning vajadusest tagada üleminek kehtivalt haldussüsteemilt omavalitsuslikule haldussüsteemile viia vabariigis 1990—1994. a. läbi haldusreform, mis hõlmab:

1) rahvavõimu vabariigisisese detsentraliseerimise omavalitsuslikele juhtimistasanditele ning riikliku ja omavalitsusliku juhtimise kindlapiirilise eristamise;

2) territoriaalse haldusstruktuuri reorganiseerimise.

Haldusreformi alustamise tähtajaks on 1. jaanuar 1990 sellest hetkest jõustuva seadusandluse alusel.

2. Kehtestada, et haldusreformiga luuakse Eesti NSV-s kaheastmeline haldusstruktuur, mis on kogu vabariigi territooriumi ulatuses ühtne ja ühetaoline. Esmase haldustasandi moodustavad omavalitsuslikud valdad, alevid ja linnad, teisena tasandi, mis on üheaegselt nii omavalitsuslikuks kui ka riikliku juhtimise regionaalsete tasandiks, maakonnad ja vabariiklikud linnad, kusjuures viimased täidavad samaaegselt ka esmatasandi kohaliku omavalitsuse funktsioone.

3. Haldusreformi läbiviimise kohtadel tagavad kohaliku omavalitsuse esindusorganitena tegutsema hakkavad volikogud, mis valitakse eelseisvatel valimistel vastavalt «Eesti NSV kohalike rahvasaadikute nõukogude valimisseadusele». Seejuures maakondade ja vabariikliku alluvusega linnade volikogud asuvad tegevusse 1. jaanuarist 1990, valdade, alevite ja linnade kui esmatasandi kohaliku omavalitsuse esindusorganid tegutsevad valimisjärgselt vastavate asutavate kogudena, vastavate valdade, alevite ja linnade omavalitsusliku staatuse kinnitamise hetkest aga volikogudena.

4. Esmatasandi haldusüksuste piirid kuuluvad läbivaatamisele ja korrigeerimisele elanikkonna arvamusel lähtudes vastavate kohaliku omavalitsuse esindusorganite poolt, mille kinnitab Eesti NSV Ülemnõukogu.

5. Eesti NSV Ministrite Nõukogul tagada haldusreformi läbiviimine ning selleks vajalike normatiivaktide projektide ettevalmistamine esitamiseks Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumile.

6. Moodustada haldusreformi ettevalmistamise komisjon järgmistest Eesti NSV Ülemnõukogu saadikutest: K. Benno, R. Hagelberg, R. Kirs, M. Kolossova, T. Kork, H. Lumi, N. Mihejeva, V. Mižui, N. Preiman, E. Savisaar, L. Sirel, A. Tammleht ja Ü. Uluots.

Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi esimees A. RÜÜTEL

Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi sekretär A. ALMANN

EESTI NSV ÜLEMNÕUKOGU OTSUS

349 Rahvasaadikute A. Linnasmäe, A. Mölder ja P. Tarre arupärimise kohta maaelu arengut takistavate probleemide ning R. Kaidla arupärimise kohta põllumajandusehituse ehitusmaterjalidega kindlustamise osas

Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi Ülemnõukogu o t s u s t a b:

1. Võtta Eesti NSV Ministrite Nõukogu esimehe esimese asetäitja — Eesti NSV Riikliku Agrotööstuskomitee esimehe G. Tõnspoja ning Eesti NSV Ministrite Nõukogu esimehe asetäitja — Eesti NSV Riikliku Ehituskomitee esimehe P. Palu informatsioonid rahvasaadikute arupärimiste kohta teadmiseks.

2. Eesti NSV Ministrite Nõukogul 1990. aasta rahvamajandusplaani projekti väljatöötamisel arvestada vajadust katta täielikumalt maaehitajate nõudlus ehitusmaterjalide järele.

Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi esimees A. RÜÜTEL

Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi sekretär A. ALMANN

Tallinn, 8. augustil 1989.

EESTI NSV ÜLEMNÕUKOGU OTSUS

350 Rahvasaadikute A. Holdblomi, K. Kauri, H.-M. Koppeli, T. Li-seiskaja, E. Põderi ja M. Saarela arupärimise kohta Viljandi puhastusseadmete ehitamisest

Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi Ülemnõukogu o t s u s t a b:

Võtta teadmiseks Eesti NSV Ministrite Nõukogu esimehe asetäitja — Eesti NSV Riikliku Ehituskomitee esimehe P. Palu informatsioon selle kohta, et Eesti NSV Riiklik Ehituskomitee tagab käesoleval aastal rakendatavate Viljandi puhastusseadmete materiaal-tehnilise varustamise.

Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi esimees A. RÜÜTEL

Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi sekretär A. ALMANN

Tallinn, 8. augustil 1989.

EESTI NSV ÜLEMNÕUKOGU OTSUS

351 Eesti NSV kohalike rahvasaadikute nõukogude valimise määramise kohta

Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi Ülemnõukogu o t s u s t a b:

Määrata Eesti NSV kohalike rahvasaadikute nõukogude valimine pühapäevale, 10. detsembrile 1989.

Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi esimees A. RÜÜTEL

Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi sekretär A. ALMANN

Tallinn, 8. augustil 1989.

352 EESTI NÕUKOGUDE SOTSIALISTLIKU VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU AVALDUS

Eesti NSV Ülemnõukogu saadikud ühinevad Eesti NSV-st valitud NSV Liidu rahvasaadikute avalduses toodud seisukohtadega, mis puudutavad NSV Liidu rahvasaadiku Tiit Made k. a. 24. juulil ajalehes «Svenska Dagbladet» avaldatud artiklit.

Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi esimees A. RÜÜTEL

Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi sekretär A. ALMANN

Tallinn, 8. augustil 1989.

INDEKS 78280

Väljaandja: Eesti NSV Ministrite Nõukogu Asjadevalitsus.

Trükkida antud 18. 08. 1989. Trükipoognaid 1,5. Arvestuspoognaid 1,8. Tellimuse nr. 1163.

ENSV MN Asjadevalitsuse Trükikoda, Tallinn.

INDERS 70239

Väljaand: Eesti NSV Riikliku Nõukogu Aedseadlus.
Tulude and 12. 05. 1979. Tööpõhised L.S. Arvestuspõhised L.S. Tõlmutajad 1163.
Eesti NSV Aedseadluse Tõlkkode, 1979.

Raamatupala

Kontroll

89-1784a

27.09.89.

EESTI
RAHVUSRAAMATU
AS